

Vén budai házak. A Királyhegy-utcai 8. számú ház, a régi városfal utolsó omladéka a tűzfal

A detektív: Legyen nyugodt gróf úr, a nyara'ót már körülfogták embereim és az ál-lord e pillanatban már rendőreim keze között van. Még egyszer alázatosan bocsánatot kérek, hogy zavartam! (El.)

Claudio (lerogy egy székre).

Enzo (nevetve): Gratulálok a kitűnő „psziho'ógiai megérezésedhez!”

Clementina: Mi'yen kár! Olyan szimpátikus ember volt! . . .

Olimpio: Jó, jó, én csak egyet nem értek: miért fogták el? Mert hamis gyöngyöket csinált? És mi köze van mindennek a szakállas asszonyhoz?

(Függöny.)

Vén budai házak

Tompa, megfakult színek meseköntösében jár a romantika a budai Várhegy alatti utcákon. Amikor az alkonyat egymás után eregeti le fátylait, s mind sötétebbre festi a vidéket, a multak emléke kísért itt mindenfelé. A várból lejönnek fekete páncélos, sisakos vitézek Mátyás király lobogójával, turbános árnyak suhannak el, majd kuruc vitézek jönnek s égőszemű honvédek sietnek, gyerek-kezükben hosszú puskájukkal fölfelé a lejtős utakon. Azután más képek. A vár-aljai kis korcsmában hajtogatják a kupákat Gara László nádor fegyveres emberei, akik a szomszédságból jöttek át az italért, s a sötét sikátorban ablak alatt csókol egy lenyújtott leánykezet a piperés idegen lovag, aki Beatrix királyné udvarából való.

A régi emlékek nyomát, amint az árnyak eltűntek, hiába kutatjuk. Jóformán csak a tizennyolcadik század közepéből maradt meg ház ezekben az utcákban, a régebbiek elpusztultak. Tűzvész, árvíz, háborús zivatarok szántották végig a városrészt, azután pedig jött a pusztító alkotó ember, lebontotta a régi várfalakat, s miközben a kis, öreg házak közé otrombán palotákat emelt, nem törődött az emlékekkel, s a falakat csak mint törmeléket szolgáltató anyagot vette figyelembe. Így azután eltűnt minden középkori építészeti maradvány a Víziváros és Országút városrészekből, csak a legendák beszélnek Mátyás király feleségének, Beatrixnak lakáról, a főrangúak, az udvar körül letelepedett külföldiek házáiról.

Most legalább a későbbből maradt emlékeket becsüljük meg. Egy kis szeretetet megérdemelnek azok a régi házak, amelyek még itt maradtak, miután a háború előtt ráncszakadt nagy hitelválság megállította a bérpaloták építését, s a kis házak, amelyeknek halálos

Vén budai házak. Batthyány-tér 3. 4. szám

Vén budai házak. Ostrom-utca 15., a falában öt ágyugolyó

ítéletét jelentette az építkezés sok rideg terve, épp a gyilkos háború jóvoltából állnak itt. De a prolongálásnak előbb-utóbb vége szakad, s egy-két év múlva nagyrészt mégis leomlanak a régi falak, hogy helyet adjanak a magasba diadalmaskodó ujaknak. Megmentésre — ami viszonyaink között — nem sok számíthat, épp azért kell sietni, az emlékeknek írásban és képben való megőrzésével. Nagyon sok érdekességet találunk, amely megérdemli a figyelmünket.

A városrész legtöbb értékes maradványa a Fő-utcán, a Korvin-és Batthyány-téren látható. A Korvintéren áll a Vizivárosnak körülbelül legrégebb háza, amely oromzatának fülkéjében Nepomuki Szent János szobrát őrzi. Itt, a 13. számú ház nagyon érdekes, klasszikus formát mutat. Mint a kapun levő szám mondja, 1800-ban épült a ház, amelynek minden vonala csupa finomság. A Fő-utcán is akad több érdekes építési emlék a régi házak között: egy-egy stílusos ablak, kedves erkély vagy díszes kapu. Mutatósbab ezeknél a Batthyány-tér 3. számú háza, amely tiszta empire. Érdekessége az épületnek a kapu fölötti négy dombormű: a négy évszak. Virágöntözés, kaszálás, gyümölcszedés, favágás szimbolizálják az évszakot. A 4. számú ház egyik különlegessége Budapestnek, mert rokokó a homlokzata.

Ennek a városrésznek legmodernebb képü utcája a Margit-körut. Itt építették a legtöbb új bérpalotát, de azért maradt elég öreg ház, s köztük néhány nagyon érdekes. Aki szeretettel nézi, sok látnivalót fedez föl rajtuk. A 29. számú földszintes épületnek, a kapu fölött egyemeletes homlokzatán kedves dombormű van: két kutya ugat mérgesen egy bánynt. Az ablakok művészi munkájú kosárráccsal vannak ellátva. A 36. számú ház domborműve is érdekes. Két ilyen szfinxet egyszerre alig láttunk még valahol díszképen. Itt a földszintes épület ablakai fölött mindenütt két-két egymásnak forduló szfinx domborműve van, mintegy megdöntve a régi legendát, a néma szfinxről. Két szemben álló asszony nem lehet néma, akkor sem, ha szfinx mind a kettő. Az 55. számú házon angyalfejektől körülvevett Mária látható. A multak iránti kegyeletről beszél a 83. számú új épület. A régi házról, amelynek helyébe került, a címert az újra tették át és a kapualjába falazták az egykori büszke díszet: az istenszemét a körülötte lévő naiv angyalfejekkel.

Az Iskola-utca régi házai között egy szociális emléket találunk, pléhvel beszegezett fatuskót, amelynek régi időtől „vastuskó“ a neve. A 22. számú ház sarkához van erősítve ez a misztikus tuskó, amelyhez min-

denféle mesék fűződnek, Pestnek is van a Váci-utcában ilyen vastuskója s találkozunk vele több vidéki város régi negyedeiben is.

Beszédesebb emléket őrzi a Toldy Ferenc-utca 50. számú háza. Új épület ez, amelynek helyén valamikor Toldy Ferenc szülőháza állott. Erről a nevezetességről az új ház falába illesztett emléktábla beszél.

Két nevezetes épülete a váraljának a Zsigmond-utcai „primási ház“ és a „Fácán-vendéglő“ a Medve-utcában. A primási ház, amelynek 22-ös a száma, 1752-ből való. Csáky és Batthyány grófok, az egykori primások építették az inkább erős, mint díszes épületet, amelynek kapuját két megdőlt urna díszíti. A komoly hivatású primási házzal ellentétes volt a Medve-utcai épület célja. Domboru aranyos berakással ábrázolt fácan beszél a kapu fölött arról, hogy ez a nevezetes „Fácán-vendéglő“ a régi idők nagy vígasságainak, fényes bálainak tanyája.

A legnépszerűbb szent: Nepomuki Szent János természetesen nem hiányzik a régi emlékek közül. A Margit-utca 13. számú empire-díszes ház és a Horvát-utca 7. számú ház fülkéjében ott áll egy-egy szobra a halászhok védőszentjének. Vannak árván maradt fülkék is: ezekből eltűnt a szobor. Eltűnt a párja annak az oroszlának is, amely a Csapláros-utca 3. számú barokk stílusú ház kapuja fölött pihen.

A negyvennyolcas szabadságharc híres emléke az Ostrom-utca 15. számú ház, amelynek falában öt ágyugolyó van ma is.

Szinte alig tud valaki a Királyhegy-utca 8. számú házának nevezetességéről, a régi városfalnak utolsó omladékáról, amely eldugva huzódik az épület és a szomszédos ház fala között. Valaha a várból a Dunáig kanyarodott le a büszke fal.

És így tovább, lépten-nyomon akad nevezetesség, valami kedves, a multból hozzánk szóló jel, egy gondolat, vagy kívánság kifejezése, emlékezetes események megörökítése.

Elmélázva állunk meg előttük, s a csöndes budai utcák hangulatában úgy érezzük, hogy ezek a régi történetek életrekelnek s halkán körülkeringenek minket.

Tábori Kornél.

PARFÖMÖK
és kozmetikai különlegességek

Coty, Houbigant
D'Orsay, Roger Gal

KÖSZTELITZ
KÁLMÁN
Dorottva-utca 12.